

XLIX OLIMPIADA FIZYCZNA(1999/2000). Stopień I, zad. doświadczalne – D2.

Źródło: Komitet Główny Olimpiady Fizycznej;
Włodzimierz Ungier, Krzysztof Karpierz: *Fizyka w Szkole* nr 2-3, 2000.

Nazwa zadania: Wyznaczanie stosunku współczynników tarcia kinetycznego do statycznego.

Działy: Mechanika, dynamika.

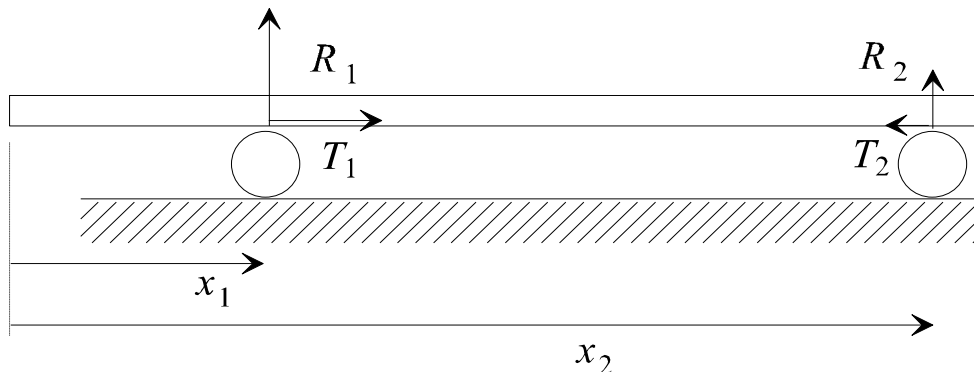
Słowa kluczowe: tarcie statyczne, kinetyczne, siła, nacisk, reakcja, moment, współczynnik, położenie, linijka, długopis, pomiar, niepewność, dokładność

Zadanie doświadczalne – D2, zawody stopnia I części 2, 49 OF.

Masz do dyspozycji plastikową linijkę o długości co najmniej 30 cm, dwa jednakowe długopisy lub flamastry wykonane z plastiku. Wyznacz stosunek współczynnika tarcia kinetycznego do współczynnika tarcia statycznego między linijką i długopisem (flamastrem). Oceń dokładność swoich pomiarów.

Rozwiązanie

Linijkę kładziemy na dwóch długopisach w sposób pokazany na rys. 1. Notujemy położenie długopisu x_1 i następnie przesuwamy długopis położony początkowo w odległości x_2 dopóki dopóki linijka nie poruszy się. Notujemy położenie x_2 dla którego to nastąpiło. W chwili gdy linijka drgnie, siła tarcia kinetycznego (długopisu 2) o linijkę jest równa sile tarcia statycznego linijki o długopis 1.

Rys. 1.

Warunku równowagi sił oraz momentów sił działających na linijkę można zapisać w postaci:

$$\begin{cases} R_1 + R_2 = mg \\ \left(\frac{1}{2}l - x_1\right)mg = R_2(x_2 - x_1) \end{cases} \quad (1)$$

Po rozwiązaniu układu równań dostajemy:

$$\begin{cases} R_1 = \frac{mg}{2} \frac{l - 2x_1}{x_2 - x_1} \\ R_2 = \frac{mg}{2} \frac{2x_2 - l}{x_2 - x_1} \end{cases} \quad (2)$$

Wartości sił tarcia działających na linijkę, w przypadku gdy długopis 2 się porusza, wynoszą odpowiednio

$$T_{1s} = R_1 f_s \quad \text{oraz} \quad T_{2k} = R_2 f_k.$$

W chwili gdy linijka poruszy się,

$$T_{1s} = T_{2k}. \quad (3)$$

Po skorzystaniu z wyrażen na siły reakcji (2), związek (3) można zapisać w postaci:

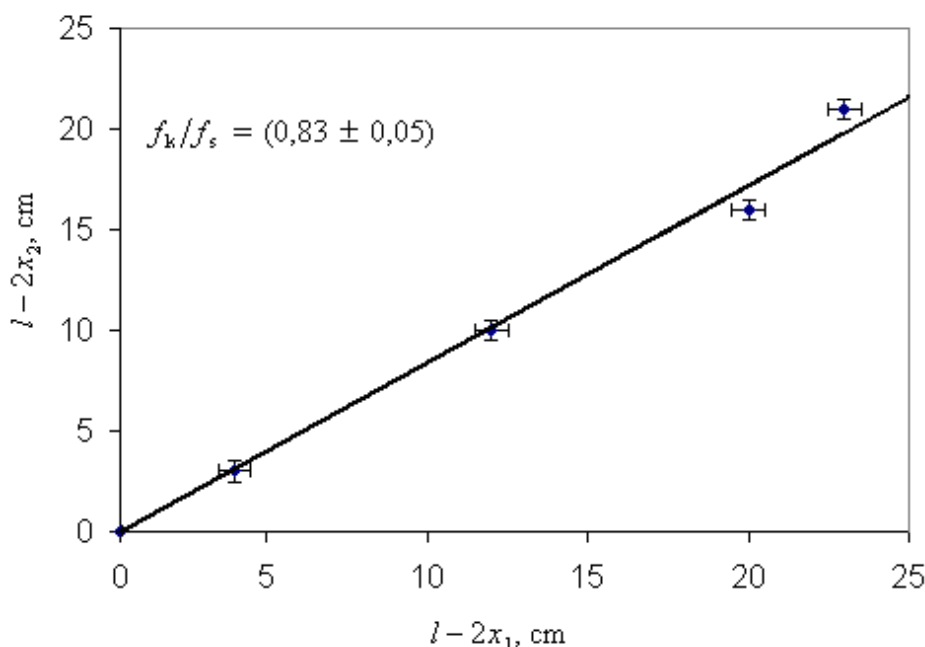
$$\frac{f_k}{f_s} = \frac{2x_2 - l}{l - 2x_1}, \quad (4)$$

lub

$$(2x_2 - l) = \frac{f_k}{f_s} (l - 2x_1). \quad (5)$$

Ze związku (4) wynika, że aby wyznaczyć szukany stosunek, wystarczy zmierzyć zależność położenia x_2 , w którym długopis 2 przestanie się ślizgać po linijce, od położenia x_1 długopisu 1 (nieruchomego). Wyniki pomiarowe:

$l - 2x_1, \text{ cm}$	$l - 2x_2, \text{ cm}$
23	21
20	16
12	10
4	3

Z dopasowania prostej dostajemy $f_k/f_s = (0,83 \pm 0,05)$.

Aby uzyskać dobry wynik końcowy, należy wybrać do pomiarów gładką linijkę bez zarysowań. Należy ją też odłuścić przed pomiarem. Trzeba też kilka razy poćwiczyć, żeby nam wyniki ładne wyszły. Wykonanie kilku pomiarów dla różnych położen długopisu 1 znacznie podwyższa dokładność uzyskanego wyniku.